

وضعیت رعایت اخلاق حرفه‌ای در عملکرد پرستاری از دیدگاه بیماران بستری

در بیمارستان آموزشی بوشهر در سال ۱۳۹۴

زهرا رفیعی^۱، علیرضا بی‌باک^۲، سمیه حسینی^۳، فرزانه عضدی^۴، فائزه جهان‌پور^{۵*}

تاریخ انتشار: ۹۵/۵/۱۶

تاریخ پذیرش: ۹۵/۵/۱۲

تاریخ دریافت: ۹۵/۴/۲۹

مقاله‌ی پژوهشی

چکیده

اخلاق حرفه‌ای، مقوله‌ای چالش برانگیز در حرفه‌ی پرستاری است. از آن‌جا که پرستاران بزرگ‌ترین گروه ارائه‌کننده‌ی خدمت در سیستم درمانی هستند و تأثیر به‌سزایی بر کیفیت مراقبت بهداشتی- درمانی دارند، رعایت معیارهای اخلاق در عملکرد پرستاری از سایر موارد مراقبت حساس‌تر و مهم‌تر می‌باشد. مطالعه‌ی حاضر با هدف تعیین میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای در عملکرد پرستاری از دیدگاه بیماران بستری در بیمارستان‌های آموزشی بوشهر در سال ۱۳۹۴ صورت پذیرفت. پژوهش حاضر یک مطالعه‌ی توصیفی - تحلیلی از نوع مقطعی بر روی ۲۰۸ نفر از بیماران بستری در بیمارستان‌های آموزشی شهر بوشهر است که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده بودند. ابزار پژوهش، پرسشنامه‌ای شامل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و سؤالات مربوط به اخلاق حرفه‌ای بود. اعتبار و اعتماد علمی ابزار گردآوری داده‌ها مورد تأیید قرار گرفته بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با آزمون‌های توصیفی، آزمون T- test و ANOVA و ضریب همبستگی Pearson، توسط نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۱۸ انجام شد. نتایج نشان داد که بیماران، وضعیت عملکرد رعایت اخلاق حرفه‌ای پرستاران را ۹۴/۶ درصد، در حد خوب و ۴/۴ درصد، متوسط و ۱ درصد، ضعیف ارزیابی نمودند. ارتباط معنی‌داری بین متغیرهای مستقل سن، جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، بخش بستری و سابقه‌ی بستری با رعایت اخلاق حرفه‌ای دیده نشد. این بررسی نشان داد که از نظر بیماران، رعایت اخلاق حرفه‌ای در حد خوبی توسط پرستاران انجام شده است و بیماران نسبت به رعایت اخلاق حرفه‌ای نظر مساعد و رضایت‌بخش داشتند. تداوم آموزش‌ها و هم‌چنین، انجام پژوهش‌های دیگر با حجم نمونه‌های بیش‌تر در این حیطه، جهت ارتقای کیفیت رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای پیشنهاد می‌شود.

واژگان کلیدی: اخلاق حرفه‌ای، بیماران، پرستاران، بیمارستان آموزشی بوشهر

Email: zahra_rafiee67@yahoo.com

^۱ کارشناس ارشد پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

Email: bibak@yahoo.com

^۲ کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، بوشهر، ایران

Email: hoseine@yahoo.com

^۳ کارشناس ارشد آمار، کمیته‌ی تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

Email: azodi.farzan@gmail.com

^۴ دانشجوی پزشکی، کمیته‌ی تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

Email: f_jahanpour@yahoo.com

^۵ دانشیار، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

* نویسنده مسؤول: بوشهر، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، دانشکده پرستاری و مامایی، تلفن: ۰۷۷-۲۳۳۴۵۰۱۸

Email: f_jahanpour@yahoo.com

مقدمه

علم اخلاق شاخه‌ای از علوم انسانی است که موضوع آن، ارزش و خوب یا بد بودن رفتارهای انسانی است. بی‌تردید گرایش به ارزش‌های اخلاقی به‌طور نظری در نهاد آدمی وجود دارد و از این رو، پیام‌آوران الهی خود با تکیه بر ارزش‌های اخلاقی، مردم را به رشد و رویش در ابعاد گوناگون زندگی دعوت می‌نمودند. علم اخلاق می‌تواند درباره‌ی همه‌ی انواع روابط انسانی بحث کند و فعل خوب و درست را در هر یک از این عرصه‌ها معرفی نماید (۱). اخلاق حرفه‌ای یکی از شعبه‌های جدید اخلاق است که می‌کوشد به مسائل اخلاقی حرفه‌های گوناگون پاسخ داده و برای آن، اصولی خاص متصور است (۲).

اخلاق پزشکی شاخه‌ای از اخلاق حرفه‌ای است که به شرح موازین اخلاقی و تخصصی توسط شاغلین حرفه‌ی پزشکی می‌پردازد. این علم در سال‌های اخیر، توجه بسیار زیادی از صاحب‌نظران و اندیشمندان جهان را به خود معطوف داشته است (۱). پیشرفت‌های حوزه‌ی دانش و فناوری در مراقبت‌های بهداشتی، چالش‌های عمده‌ای را پیش روی پرستاران قرار داده است. تمامی پرستاران، در فعالیت‌های کاری خود با چالش‌های اخلاقی مواجه شده‌اند و همگان بر این توافق هستند که برخورداری از حساسیت‌های اخلاقی، یکی از ملزومات عملکرد پرستاران است (۳).

مطالعات صورت گرفته در حوزه‌ی اخلاق در ایران نسبت به کشورهای دیگر محدود بوده است و نتایج بررسی‌های موجود نیز حاکی از این است که در زمینه‌ی توانایی پرستاران در حل موضوعات اخلاقی، مراقبت و تصمیم‌گیری‌های اخلاقی نیاز به توجه، اقدامات و تحقیقات برنامه‌ریزی‌شده‌ی بیش‌تری وجود دارد (۴). چالش‌های اخلاقی معاصر پیرامون «حقوق بشر»، اهمیت روز افزون مفهوم اخلاق را در حرفه‌های مختلف، به‌ویژه آن‌هایی که

به‌طور مستقیم با انسان سر و کار دارند، خاطر نشان می‌کند و مسئولین این حرفه‌ها را بر آن می‌دارد تا با در نظر گرفتن حقوق اساسی انسان، در راستای دستیابی به حقوق شهروندی، بیماران را به عنوان انسان‌هایی آسیب‌پذیر و دارای نیازهای خاص بشناسد و حقوق آن‌ها را بیش از پیش، مورد توجه و تأکید قرار دهد (۵). بیمار در سیستم خدمات بهداشتی دارای حقوقی است که باید مورد توجه و حمایت قرار گیرد و انجام این مهم نمی‌تواند وابسته به سلیقه و میل شخصی ارائه‌دهندگان مراقبت بهداشتی باشد (۶)؛ بلکه ضرورت آن، نهادینه کردن قوانینی است که مسئولیت حمایت از حقوق بیمار را به عهده‌ی گروهی بگذارد که پایش آن در دستور کار روزمره‌ی آنان باشد.

تحقیقات پیرامون حقوق بیماران در طی سال‌های اخیر مورد توجه زیادی قرار گرفته است. در بررسی که Rider و Makela با یک دیدگاه جهانی به منظور مقایسه‌ی وضعیت حقوق بیماران در چند کشور نظیر فنلاند، لیتوانی، مالزی، آفریقای جنوبی و انگلستان انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که حقوق بیماران در کشورهای مختلف تحت تأثیر زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی آن‌ها متفاوت هستند. توسعه و اجرای قوانین مربوط به حمایت از این حقوق نیز توابعی از همین شرایط هستند (۷).

در پژوهش Lee و همکاران که با مروری بر نحوه‌ی آگاه‌سازی مردم از حقوق‌شان به عنوان بیمار در سیستم ارائه‌ی خدمات بهداشتی انگلستان انجام دادند، گزارش شد که از اوایل دهه‌ی ۱۹۹۰، تحولات واضحی در وضعیت حقوق بیماران صورت گرفته است، از آن جمله می‌توان به منشورها و بیانیه‌هایی که در سطوح ملی و محلی برای مشخص نمودن استانداردهای مورد انتظار بیماران تدوین شده است اشاره نمود. Lee و همکاران خاطر نشان می‌کنند که با توجه به بررسی‌های سازمان بهداشت جهانی و بعضی دیگر از

مراقبت بهداشتی، ارتباط بیش‌تری با بیماران و همراهان آن‌ها دارند و در عملکرد مراقبتی روزانه‌ی خود با موقعیت‌های اخلاقی پیچیده‌ای مواجه هستند و این‌که، تاکنون اغلب پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص رعایت اخلاق حرفه‌ای تنها از دید پرستاران و پزشکان بررسی شده است و کم‌تر از دیدگاه بیماران بررسی شده است و همچنین، پژوهش‌های اندکی در این زمینه، به‌ویژه در شهر بوشهر، انجام گرفته است، پژوهش حاضر با هدف تعیین میزان رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای از دیدگاه بیماران بستری در بیمارستان‌های آموزشی شهر بوشهر انجام شد.

روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه‌ی توصیفی-تحلیلی از نوع مقطعی (cross-sectional) است. جامعه‌ی آماری آن را بیماران بستری در بیمارستان‌های آموزشی شهر بوشهر تشکیل می‌دهند که به روش نمونه‌گیری در دسترس، از بیماران بستری در بخش‌ها در سال ۱۳۹۴، انتخاب شدند. با توجه به مطالعات پیشین در این زمینه تعداد ۲۰۸ نمونه تعیین شدند.

معیارهای ورود به مطالعه، شامل: داشتن حداقل ۲ سال سن، داشتن حداقل ۲۴ ساعت طول مدت بستری در بخش و همچنین، تمایل به تکمیل پرسشنامه بودند. بیماران ناشنوا، نابینا، ناگویا، غیرهوشیار یا بیمارانی که توانایی تکمیل پرسشنامه را نداشتند از مطالعه خارج شدند. برای کودکان نیز از والدین آن‌ها خواسته شد تا پرسشنامه را تکمیل نمایند. برای افراد بی‌سواد نیز عین سؤالات خوانده شد و جواب‌ها در پرسشنامه علامت زده شد.

بخش‌های بستری مورد مطالعه، شامل اورژانس، داخلی، جراحی، اطفال، زایمان و سی‌سی‌یو بودند، که بیش‌ترین فراوانی مربوط به بخش‌های داخلی و جراحی و کم‌ترین فراوانی مربوط به بخش زایمان بود. ابزار پژوهش، پرسشنامه‌ای مشتمل بر اطلاعات جمعیت‌شناختی و ۱۴ سؤال در خصوص میزان رعایت اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای

سازمان‌های بین‌المللی، این استانداردها عملاً غیر قابل دست‌یابی و حتی بیش‌تر در جهت حمایت از ارائه‌کنندگان خدمات بوده است و کارآیی آن‌ها در عمل، بسیار محدود است. به اعتقاد Lee و همکاران، پرستاران باید تلاش نمایند تا آگاهی کافی از معنای واقعی حقوق بیمار کسب نمایند و خود را ملزم و متعهد به رعایت آن سازند (۸).

هر چند قوانین و دستورالعمل‌های پرستاری در هر کشور، شهر یا نظام سلامت ممکن است اندکی متفاوت باشند، اما مسؤولیت‌های حرفه‌ای پرستاری جهانی هستند و به عنوان راهنمای استانداردهای عملکرد پرستاری می‌باشند. حرفه‌ای بودن پرستاری باعث می‌شود تا آن‌ها، صرف‌نظر از زمان و مکان، خدمات خود را به نحو احسن انجام دهند (۹).

مراقبت پرستاری بر اساس اخلاق حرفه‌ای، معیارهای رفاه مددجو را بالا می‌برد، به انتخاب مددجو احترام می‌گذارد، و حریم شخصی و امنیت او را تضمین می‌کند. پرستار همچنین، در برخورد با مددجو و سایر اعضای تیم بهداشتی، یک‌پارچه، صادقانه و حرفه‌ای عمل می‌کند (۳).

هر چند رعایت اخلاق در همه‌ی مشاغل با اهمیت است، اما در حرفه‌ی پرستاری این موضوع ضرورت بیش‌تری دارد. رفتار معنوی و توأم با مسؤولیت پرستاران، نقش موثری در بهبود و بازگشت سلامتی بیماران دارد. بنابراین، می‌توان ادعا کرد که حرفه‌ی پرستاری بر پایه‌ی اخلاق استوار است (۱۰). از آن‌جا که پرستاران، بزرگترین گروه ارائه‌کننده‌ی خدمت در سیستم درمانی هستند و تأثیر به‌سزایی بر کیفیت مراقبت بهداشتی-درمانی دارند و رعایت موازین اخلاقی، عاملی مؤثر برای بهتر شدن عملکرد پرستار در ارائه‌ی مراقبت با کیفیت خواهد بود (۱۱)، رعایت معیارهای اخلاق در عملکرد پرستاری از سایر موارد مراقبت حساس‌تر و مهم‌تر است (۱۲).

با توجه به ضرورت رعایت اخلاق حرفه‌ای و با توجه به اهمیت مسأله‌ی اخلاق در فعالیت‌های کارکنان بخش سلامت و همچنین نظر به این‌که پرستاران نسبت به سایر حرفه‌های

آزمون‌ها، ۹۵ درصد در نظر گرفته شد.

نتایج

در پژوهش حاضر، ۲۰۸ بیمار بستری در بخش‌های بیمارستان‌های آموزشی بوشهر وارد مطالعه شدند که ۵۹/۶ درصد (۱۲۴ نفر) از بیماران، زن و ۴۰/۴ درصد (۸۴ نفر) از آن‌ها، مرد بودند. دامنه‌ی سنی شرکت‌کنندگان در نمونه، بین ۲ تا ۹۳ سال با میانگین سنی ۳۸/۱۲ و انحراف معیار ۲۲/۴۶ سال است. سایر اطلاعات توصیفی مربوط به اطلاعات جمعیت‌شناختی در جدول شماره ی ۱ نشان داده شده است.

جدول شماره ی ۱- توزیع فراوانی ویژگی‌های

جمعیت‌شناختی بیماران مورد پژوهش

شاخص	فراوانی	درصد فراوانی
مجرد	۶۴	۳۰/۸
وضعیت تأهل	۱۱۰	۵۲/۹
متاهل	۱۴	۶/۷
بیوه	۲۰	۹/۶
مطلقه		
تحصیلات		
بی‌سواد	۴۴	۲۱/۲
ابتدایی	۳۲	۱۵/۴
زیردیپلم	۳۱	۱۴/۹
دیپلم	۶۰	۲۸/۸
دانشگاهی	۴۱	۱۹/۷
بخش		
اورژانس	۲۹	۱۳/۹
داخلی	۵۶	۲۶/۹
جراحی	۵۶	۲۶/۹
اطفال	۱۸	۸/۷
زایمان	۱۹	۹/۱
سی‌سی‌یو	۳۰	۱۴/۴
سابقه‌ی بستری		
دارای سابقه	۱۰۱	۴۸/۶
بدون سابقه	۱۰۷	۵۱/۴

با توجه به محاسبه‌ی نمرات کل سؤالات، ۹۴/۶ درصد (۱۹۸ نفر)، عملکرد رعایت اخلاق حرفه‌ای پرستاران را خوب

بود. سؤالات مربوط به نظرخواهی از بیماران بر اساس مقیاس ۴ سطحی لیکرت تقسیم‌بندی شد که شامل ۱= هرگز، ۲= گاهی، ۳= اغلب و ۴= همیشه است و حداقل نمره برای هر سؤال، یک و حداکثر نمره، چهار است. حداقل نمره‌ی مجموع سؤالات، ۱۴ و حداکثر نمره، ۵۶ در نظر گرفته شد. با توجه به نمره‌ی کل ۱۴ سؤال، وضعیت رعایت اخلاق حرفه‌ای به سه دسته‌ی خوب (نمره‌ی ۵۶-۳۶)، متوسط (نمره‌ی ۳۵-۲۵) و ضعیف (نمره‌ی ۲۴-۱۴) طبقه‌بندی شد. اطلاعات جمعیت‌شناختی نیز شامل سن، جنس، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، بخش بستری و سابقه‌ی بستری بود. اعتبار علمی پرسشنامه با استفاده از روش اعتبار محتوا و اعتماد علمی آن با استفاده از روش آزمون مجدد و تجزیه و تحلیل موردی در مطالعه‌ای که توسط بنادرخشان و همکاران صورت گرفت، مورد تأیید قرار گرفته است (۱۳). جهت اطمینان از اعتماد علمی پرسشنامه، از روش آزمون آلفای کرونباخ برای سؤالات مربوط به پرسشنامه‌ی اخلاق حرفه‌ای استفاده شد که ضریب آلفای کرونباخ (۰.۸۰ درصد) نشان‌دهنده‌ی این است که پرسشنامه‌ی فوق، از اعتماد بالایی برای همه‌ی سؤال‌ها برخوردار است.

اطلاعات کافی در مورد اهداف پژوهش و اهمیت موضوع، داوطلبانه بودن مشارکت و محرمانه ماندن اطلاعات کسب شده به بیماران داده شد و پس از اخذ مجوز از کمیته‌ی اخلاق و معاونت پژوهشی (دپ/۴۱۰۴/۲۰/۷۱) و هم‌چنین، اخذ رضایت شفاهی از بیماران به روش مصاحبه‌ی حضوری، اطلاعات جمع‌آوری و پرسشنامه‌ها تکمیل شدند.

اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه‌ی ۱۸ مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت و از شاخص‌های توصیفی (میانگین، انحراف معیار و فراوانی) برای توصیف داده‌ها و از آزمون‌های آماری T-test و ANOVA و ضریب همبستگی Pearson جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها با توجه به اهداف، استفاده شده است و فاصله‌ی اطمینان

می‌دهد. در مورد سؤال ۱۴ نیز که در مورد حفظ حریم خصوصی بیمار در حین معاینات بود، ۹/۱ درصد بیماران بیان نمودند که حفظ حریم خصوصی حین معاینات هرگز رعایت نمی‌شود. جدول شماره ۲، تعداد و درصد بیمارانی که به هر سؤال با توجه به مقیاس طبقه‌بندی‌شده‌ی لیکرت پاسخ دادند، نشان داده است.

و ۴/۴ درصد (۸ نفر)، عملکرد رعایت اخلاق حرفه‌ای پرستاران را متوسط و ۱ درصد (۲ نفر)، عملکرد رعایت اخلاق حرفه‌ای پرستاران را ضعیف ارزیابی نمودند. با توجه به سؤالات مربوط به رعایت اخلاق حرفه‌ای از دیدگاه بیماران، بیش‌ترین امتیاز رعایت اخلاق حرفه‌ای مربوط به سؤال ۱ بود که ۷۲/۱ درصد بیماران بیان داشتند که پرستار با دقت به صحبت‌های آن‌ها در مورد بیماری‌شان گوش

جدول شماره ۲- فراوانی و درصد فراوانی سؤالات مربوط به رعایت اخلاق حرفه‌ای در عملکرد پرستاری

سؤالات	همیشه		اغلب		گاهی		هرگز	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱. به صحبت‌های شما درمورد بیماری‌تان به دقت گوش می‌دهد؟	۱۵۰	۷۲/۱	۴۶	۲۲/۱	۱۲	۵/۸	۰	۰
۲. از شما می‌خواهد که اگر مطلبی دارید از او سؤال کنید و با رغبت به آن‌ها جواب می‌دهد؟	۱۳۲	۶۳/۵	۵۹	۲۸/۴	۱۲	۵/۸	۵	۲/۴
۳. اطلاعات لازم در مورد بیماری‌تان را در اختیارتان می‌گذارد؟	۱۴۲	۶۸/۳	۴۹	۲۳/۶	۱۳	۶/۳	۴	۱/۹
۴. از لغاتی استفاده می‌کند که برای شما مفهوم است؟	۱۲۸	۶۱/۵	۶۱	۲۹/۳	۱۵	۷/۲	۴	۱/۹
۵. برای انجام امور درمانی و مراقبتی به شما آموزش می‌دهد؟	۱۰۶	۵۱	۷۶	۳۶/۵	۲۱	۱۰/۱	۵	۲/۴
۶. به شکایات شما توجه داشته و در جهت رفع آن می‌کوشد؟	۱۱۳	۵۴/۳	۶۷	۳۲/۲	۱۹	۹/۱	۹	۴/۳
۷. در پاسخ‌گویی به سؤالات شما، راغب بوده و سعی می‌کند شما را قانع سازد؟	۱۰۹	۵۲/۴	۷۰	۳۳/۷	۲۳	۱۱/۱	۶	۲/۹
۸. وضعیت روحی شما و نزدیکان‌تان را درک کرده و به آن‌ها دل‌داری می‌دهد؟	۱۰۴	۵۰	۶۷	۳۲/۲	۲۲	۱۰/۶	۱۵	۷/۲
۹. در انجام مراقبت‌های پرستاری حوصله‌ی کافی دارد؟	۱۰۶	۵۱	۷۰	۳۳/۷	۲۶	۱۲/۵	۶	۲/۹
۱۰. مهربان، ملایم و خوش‌خو است و رفتاری دوستانه دارد؟	۱۱۰	۵۲/۹	۶۶	۳۱/۷	۲۷	۱۳	۵	۲/۴
۱۱. به باورهای مذهبی، فرهنگی، سنتی و بومی شما احترام می‌گذارد؟	۱۱۳	۵۴/۳	۶۴	۳۰/۸	۲۸	۱۳/۵	۳	۱/۴
۱۲. راست‌گو و صمیمی است. همه چیز را به شما می‌گوید و به‌نظر نمی‌رسد بخواهد مطلبی را از شما پنهان کند؟	۱۱۴	۵۴/۸	۶۱	۲۹/۳	۲۶	۱۲/۵	۷	۳/۴
۱۳. رازدار است و می‌شود به او اطمینان نمود؟	۱۰۳	۴۹/۵	۶۸	۳۲/۷	۲۴	۱۱/۵	۱۳	۶/۳
۱۴. سعی می‌کند محیطی خلوت و مطمئن جهت انجام معاینات بدنی برای شما فراهم نماید؟	۸۴	۴۰/۴	۵۹	۲۸/۴	۴۶	۲۲/۱	۱۹	۹/۱

میزان و سابقه‌ی بستری با رعایت اخلاق حرفه‌ای استفاده شد. رابطه‌ی معنی‌داری بین جنسیت دیده نشد، بین سابقه‌ی بستری

از آزمون آماری T-test جهت مقایسه‌ی میانگین میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای بین دو جنس زن و مرد و هم‌چنین،

در مورد متغیرهای سن و سطح تحصیلات با رعایت اخلاق حرفه‌ای نیز در پژوهش حاضر، رابطه‌ی معنی‌داری دیده نشد و با نتایج برخی پژوهش‌های خارج از کشور (۲۰-۱۷) و داخلی (۲۴-۲۱)، هم‌خوانی نداشت. به‌طوری‌که در مطالعه‌ی Lee و همکاران در کانادا، در مورد ۱۸۶۶ بیمار با انفارکتوس میوکارد، یافته‌ها نشان داد که در بین متغیرهای جمعیت‌شناختی، دو متغیر سن و سطح تحصیلات بیماران با میزان رضایت‌مندی آنان ارتباط آماری معنی‌داری دارد، به‌طوری‌که سطح رضایت‌مندی بیماران تحصیل کرده کم‌تر از رضایت‌مندی بیماران با تحصیلات پایین‌تر بود (۱۷). در مطالعه‌ی جولایی و همکاران، این تفاوت را این‌گونه توجیه نمودند که افراد با سطح تحصیلات بالاتر، دارای ارتباط اجتماعی بیش‌تری هستند و دسترسی‌شان به منابع اطلاعاتی نیز بیش‌تر است، بنابراین کمبودها و نواقص سیستم را با وضوح بیش‌تری می‌بینند و معمولاً رضایت‌مندی کم‌تری دارند (۲۱). اما در پژوهش‌های جداگانه‌ی دیگری که بابا محمودی و همکاران و گشمرد و همکاران در این زمینه انجام دادند، اختلاف معنی‌داری در میزان رعایت حقوق بیماران از دیدگاه آنان بر حسب سن و سطح تحصیلات مشاهده نشد (۱۶، ۱۵) بنابراین با توجه به این‌که اخیراً اکثر افراد جامعه باسواد هستند و نسبت افراد بی‌سواد کم است و نیز رابطه‌ی معنی‌دار بین سطح تحصیلات و اخلاق حرفه‌ای مشاهده نشد، به‌نظر می‌رسد که سطح تحصیلات در میزان رضایت از اخلاق حرفه‌ای، چندان نقشی ایفاء نمی‌کند. با این وجود، جهت رفع ابهام این تناقضات، نیاز به انجام تحقیقات بیش‌تر در خصوص تاثیر متغیرهای فوق در نگرش بیماران در مورد رعایت اخلاق حرفه‌ای احساس می‌شود.

در مورد متغیر نوع بخش بستری، پژوهش حاضر نشان داد که رابطه‌ی معنی‌داری با میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای وجود ندارد که با نتیجه‌ی پژوهشی که مصدق راد و همکارش در اصفهان انجام دادند، هم‌خوانی دارد و بین بخش‌ها از نظر

نیز رابطه‌ی معنی‌داری دیده نشد. آزمون ANOVA برای بررسی رابطه‌ی تحصیلات با اخلاق و هم‌چنین، رابطه‌ی بین بخش‌ها با اخلاق محاسبه شد که نشان داد اخلاق با سطح تحصیلات و هم‌چنین، بخش‌های بستری مختلف نیز رابطه‌ی معنی‌داری ندارد. جهت بررسی ارتباط سن با رعایت اخلاق حرفه‌ای نیز از آزمون همبستگی Pearson استفاده شد که رابطه‌ی معنی‌داری دیده نشد.

بحث و نتیجه گیری

همان‌طور که بیان شد، این پژوهش با هدف تعیین وضعیت رعایت اخلاق حرفه‌ای در عملکرد پرستاری از دیدگاه بیماران بستری در بیمارستان آموزشی بوشهر انجام شد. به‌طور کلی، بیماران، عملکرد اخلاق حرفه‌ای پرستاران را در سطح خوبی ارزیابی کردند و با پژوهش مشابهی که توسط بنادرخشان و همکاران در سال ۱۳۸۱ در تهران انجام شد، هم‌خوانی داشت (۱۳) اما با پژوهشی که رنگرز جدی و ربیعی در سال ۱۳۸۱ در کاشان انجام دادند و اذعان نمودند که حقوق بیمار، ۶۷/۷۴ درصد رعایت شده است و حقوق بیمار کاملاً رعایت نمی‌شود، هم‌خوانی نداشت (۱۴). احتمالاً این تفاوت‌ها به دلیل تنوع نوع نمونه‌ی پژوهش در شهرهای مختلف و عدم استفاده از ابزار یکسان جهت ارزیابی رعایت حقوق اخلاق حرفه‌ای بیمار است.

از جمله سؤال‌های پژوهش عبارت بود از این‌که آیا بین جنسیت، سن، وضعیت تاهل، سطح تحصیلات، بخش بستری و سابقه‌ی بستری با میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد؟. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین دو جنس، تفاوت معنی‌داری دیده نشد و با تحقیق انجام شده توسط رنگرز جدی و ربیعی در کاشان، هم‌خوانی نداشت (۱۴)؛ در تحقیق وی، در زنان رعایت حقوق بیمار بیش‌تر از مردان گزارش شده بود و تفاوت معنی‌داری بین دو جنس دیده شده بود. اما با مطالعه‌ی گشمرد و همکاران و بابا محمودی و همکاران هم‌خوانی داشت (۱۶، ۱۵). هم‌چنین،

تعیین دیدگاه بیماران از رعایت اخلاق حرفه‌ای پرستاری، شاخص بسیار مهمی جهت ارزیابی کیفیت و نحوه‌ی ارائه‌ی خدمات توسط کادر پرستاری است و سبب گسترش مراقبت بهداشتی و خدمات درمانی می‌شود. به‌طوری که با ارزیابی‌های منظم و دوره‌ای می‌توان نقاط قوت و ضعف آن را شناخت و درصدد تقویت نقاط مثبت و ریشه‌یابی نقاط ضعف برآمد.

از جمله محدودیت‌های این مطالعه، مقطعی بودن نوع پژوهش، محدود بودن معیارهای ارزیابی اخلاق حرفه‌ای و محدود بودن حجم نمونه‌ی مورد مطالعه است. بنابراین پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی با نمونه‌های وسیع‌تر و در صورت امکان کلیه‌ی بیماران بخش‌ها و به‌خصوص حین ترخیص بیمار در هر بخش، با تکمیل پرسشنامه‌هایی، ارزیابی دقیق میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای همه‌ی پرستاران بخش‌ها صورت پذیرد.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر حاصل طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی بوشهر به شماره‌ی (دپ/۴۱۰۴/۷۱/۲۰) است. از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر و کلیه‌ی بیماران عزیز که با اختصاص وقت خود، با دقت به سؤالات ما پاسخ دادند و ما را در انجام این پژوهش یاری کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

رعایت حقوق بیماران، تفاوت معنی‌داری دیده نشد (۲۵). اما با پژوهش گشمرد و همکاران در بوشهر هم‌خوانی ندارد. در مطالعه‌ی وی، در بخش جراحی، بیش‌ترین میزان رضایت و در بخش زنان و زایمان، کم‌ترین میزان رضایت از اخلاق حرفه‌ای مشاهده شد (۱۵). هرچند در پژوهش حاضر، تفاوت معنی‌داری بین نوع بخش بستری با میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای مشاهده نشد و میزان رضایت از رعایت اخلاق حرفه‌ای توسط پرستاران در سطح بالایی مشاهده شد، ولی به‌طور کلی معمولاً بیماران بستری در بخش‌های جراحی با توجه به طول مدت کوتاه بستری و سن کم‌تر بیماران این بخش‌ها نسبت به بیماران بستری در بخش‌های داخلی، رضایت بیش‌تری دارند.

در بحث و مقایسه‌ی مطالعه‌ی کنونی با سایر مطالعات و هم‌چنین، بررسی معنی‌داری متغیرها در این مطالعه باید توجه نمود که حجم نمونه‌ی کم می‌تواند بر روی نتایج تأثیر گذارد و تعمیم نتایج را دشوار نماید. پیشنهاد می‌شود که مطالعه‌ی دیگر با حجم نمونه‌ی کافی در سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی و به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی صورت پذیرد. هم‌چنین لزوم انجام پژوهش‌هایی به صورت مقایسه‌ای بین دیدگاه بیماران و پرستاران از نظر رعایت اخلاق حرفه‌ای پیشنهاد می‌شود و در این خصوص، انجام تحقیقات برای بررسی میزان رعایت حقوق بیماران بر حسب کادر ارائه‌دهنده‌ی مراقبت و هم‌چنین، ارزیابی‌های مداوم میزان رضایت بیماران توصیه می‌شود.

منابع

- 1- Karamporian A, Imani B, Torkzaban P. The attitude of faculty members towards professional ethics at Hamadan University School of Dentistry. *J Res Dent Sci* 2013; 10(1): 43-51. [in Persian]
- 2- Brands WG, Bronkhorst EM, Welie JV. Professional ethics and cynicism amongst Dutch dental students. *Eur J Dent Educ* 2011; 15(4): 205-9.
- 3- Barati marnani A, Ghoorchiani F, Gorji H, Khatami Firozabadi A, Haghani H, Goldost marandi F. [Reayayet Aeen Akhlaghe Parastari az Didgahe Parastar va Bimar dar Yeki az Bimarestanhaye Amoozeshi-Darmani Daneshgah Oloome Pezeshki Tehran Sale 1391]. *J Med Ethics* 2013; 7(23): 63-79. [In Persian]
- 4- Parvan K, Hosseini F, Zamanzadeh V. Professional values from nursing students' perspective in Tabriz University of Medical Sciences: a pilot study. *Iran J Nurs* 2012; 25(76): 28-41. [in Persian]
- 5- Joolae S, Nikbakht Nasrabadi AR, Parsa Yekta Z. The view of patients and patients' companions regarding patients' rights: a phenomenological research. *Hayat* 2005; 10(4): 5-20. [in Persian]
- 6- Sanjari M, Zahedi F, Aalaa M, et al. Code of ethics for Iranian nurses. *Iran J Med Ethics Hist Med* 2011; 5(1): 17-28. [in Persian]
- 7- Rider ME, Makela C. A comparative analysis of patients' rights: an international perspective. *Int J Consum Stud* 2003; 27(4): 302-315.
- 8- Lee D. Patients rights. *Br J Perioper Nurs* 2003; 13(7): 276-7.
- 9- Nikpeyma N, Ashktorab T. Nurses' views about factors affecting the professional roles. *J Health Promot Manag* 2012; 1(3): 73-84. [in Persian]
- 10- Sanjari M, Zahedi F, Larijani B. Ethical codes of nursing and the practical necessity in Iran. *Iran J Publ Health* 2008; 37(1) Sup: 22-7. [in Persian]
- 11- Hasanpoor M, Hoseini M, Fallahi khoshkanab M, Abbaszade A. Evaluation of the impact of teaching nursing ethics on nurses decision making in Kerman social welfare hospitals in 1389. *Iran J Med Ethics Hist Med* 2011; 4 (5): 58-64. [in Persian]
- 12- Jormsri P, Kunaviktikul W, Ketefian S, Chaowalit A. Moral competence in nursing practice. *Nurs Ethics* 2005; 12(6): 582-94.
- 13- Banaderakhshan H, Mehrabi Y, Yazdani SH, et al. [Moghayeseh Danesh, Negaresh va Amalkarde Daneshjooyane Sale Akhar va Fareghotahsilane Parastari Daneshgahe Oloome Pezeshkie Shahid Beheshti. *Pajouhesh Dar Pezeshki* 2005; 29(1): 37-43. [in Persian]
- 14- Rangraz Jeddi F, Rabiei R. [Mizane Reayate Manshoore Hoghooghe Bimaran dar Bimarestanhaye Dolati Kashan (1381)]. *Behboud* 2005; 9(1): 62-71. [In Persian]
- 15- Gashmard R, Jahan Pour F, Mosavi SF, Heydari Sarvestani Z, Faghieh M. Evaluating patients' satisfaction with nurses' and physicians' compliance with Patient Rights Charter in Bushehr Shohadaye khalije Fars Hospital in 2014. *J Educ Ethics Nurs* 2015; 4(1): 1-10. [in Persian].
- 16- Babamahmoodi F, Meftahi M, Khademloo M, Hesamzadeh A. Observation of patient's right charter in Mazandaran teaching hospitals: patients view. *Iran J Med Ethics Hist Med* 2011; 4 (4): 37-44. [in Persian]
- 17- Lee DS, Tu JV, Chong A, Alter DA. Patient satisfaction and its relationship with quality and outcomes of care after acute myocardial infarction. *Circulation* 2008; 118(19): 1938-45.
- 18- Bredart A, Coens C, Aaronson N, et al. Determinants of patient satisfaction in oncology settings from European and Asian countries: preliminary results based on the EORTC IN-PATSAT32 questionnaire. *Eur J Cancer* 2007; 43(2): 323-30.
- 19- Al-Doghaither AH. Inpatient satisfaction with physician services at King Khalid University Hospital, Riyadh, Saudi Arabia. *East Mediterr Health J* 2004; 10(3): 358-64.
- 20- Quintana JM, Gonzalez N, Bilbao A, et al. Predictors of patient satisfaction with hospital health care. *BMC Health Serv Res* 2006; 6:102.
- 21- Joolae S, Givari A, Taavoni S, Bahrani N, Reza Pour R. Patients' satisfaction with provided nursing care. *Iran J Nurs Res* 2007-2008; 2(6-7): 37-44. [in Persian]
- 22- Azami A, Akbarzadeh K. [Barrasye Rezayate Bimaran az Khadamate Erayeh Shodeh dar Bimarestanhaye Shahre Ilam]. *J Ilam Univ Med Sci* 2004; 12(44-45): 10-16. [In Persian]

23- Hajian K. [Mizane Rezayate Bimarane Bastari Shodeh az Nahveye Eraeye Khadamate Darmani dar Bimarestanhaye Shahid Behsheshti va Yahya Nejad Babol (1384)]. J Babol Univ Med Sci 2007; 9(2): 51-60. [In Persian]

24- Seyf Rabiei MA, Shahidzadeh Mahani A. Patient satisfaction: a study of Hamedan teaching

and general hospitals. Payesh 2006; 5(4): 271-279. [in Persian]

25- Mossadegh Rad A M, Esna Ashari P. Patients and physicians awareness of patients' rights and its implementation at Beheshti Hospital in Isfahan. Iran J Med Educ 2004; 4(1): 45-54. [in Persian]

Professional ethics in nursing practice from the perspective of the patients hospitalized in teaching hospitals of Bushehr during 2015

Zahra Rafiee¹, Alireza Bibak², Somayeh Hosseini³, Farzan Azodi⁴, Faezeh Jahanpour^{*5}

¹MSc in Nursing, Student Research Committee, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran;

²MSc in Clinical Psychology, Bushehr, Iran;

³MSc in Statistics, Student Research Committee, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran;

⁴Medical Student, Student Research Committee, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran;

⁵Associate Professor, Faculty of Nursing and Midwifery, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran.

Abstract

Nurses comprise the largest group of service providers in the health system and have a significant impact on health care quality; therefore, ethical practice is of greater importance in the nursing profession compared to other fields of care. The present study was conducted to evaluate patients' views on nurses' observance of professional ethics in training hospitals of Bushehr during 2015.

This was a descriptive cross-sectional study performed on 208 patients hospitalized in teaching hospitals of Bushehr selected by convenience sampling. The research instrument was a questionnaire including demographic characteristics and questions about ethics of the nursing profession. Validity and reliability of the data collection tool were approved. Data were analyzed through descriptive statistics, t-test, ANOVA and Pearson's correlation coefficient using SPSS version 18.

The results showed that 94.6 percent of the patients evaluated the nurses' observance of professional ethics as good, 4.4 percent as moderate and 1 percent as poor. Moreover, no significant relationship was found between the independent variables of age, gender, marital status, education level and history of hospitalization ward in the patients, and their views on nurses' observance of professional ethics.

Keywords: professional ethics, patients, nurses

---

* *Corresponding Author:* Email: f_jahanpour@yahoo.com